

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ

ΚΑΙ

ΠΟΛΙΤΙΚΑ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Εισαγωγή: Βίος και Έργα

A. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

1. Να δώσετε σε ένα σύντομο σημείωμα τις βασικές βιογραφικές πληροφορίες για τον Αριστοτέλη μέχρι την πρώτη άφιξή του στην Αθήνα.
2. Γιατί ο Αριστοτέλης διάλεξε την Αθήνα και ειδικά την πλατωνική Ακαδημία για τις σπουδές του;
3. Ποια σημασία είχε η απουσία του Πλάτωνα από την Ακαδημία, την εποχή που έφτασε εκεί ο Αριστοτέλης;
4. Πόσα χρόνια έμεινε ο Αριστοτέλης στην Ακαδημία και με ποιους φιλοσόφους γνωρίστηκε; Τι εννοούσε ο Πλάτων, όταν αποκαλούσε τον Αριστοτέλη «Νου» ή «Αναγνώστη»;
5. «*Όσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν ... καὶ τὰ οἰκεία ἀναιρεῖν*»: α) Ποιο είναι το νόημα των λόγων αυτών του Αριστοτέλη; β) Ποιες ήταν πιθανόν οι συνέπειες για τη ζωή του στην Ακαδημία από την τήρηση αυτής της αρχής;
6. Ο Αριστοτέλης έφυγε από την Αθήνα μετά το θάνατο του Πλάτωνα. Ποιες εξηγήσεις δίνονται για το γεγονός αυτό και ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, η πιθανότερη;
7. Να αναφέρετε πέντε τίτλους έργων που έγραψε ο Αριστοτέλης στην πρώτη παραμονή του στην Αθήνα και να δώσετε τα κύρια χαρακτηριστικά όλων των έργων του της ίδιας περιόδου.
8. Ποια ήταν τα νέα ενδιαφέροντα του Αριστοτέλη στην Άσσο της Μικράς Ασίας και σε ποια έργα του τα πραγματεύεται ;
9. Να διαβάσετε το απόσπασμα από το βιβλίο του Αριστοτέλη *Περί ζώων μοριών* και να εντοπίσετε τα σημεία που αποτελούν παρατηρήσεις ενός θετικού επιστήμονα και τα σημεία όπου αναδύεται ο θεωρητικός φιλόσοφος.

10. Ποια σημασία ή συνέπειες είχε για τον Αριστοτέλη (τη ζωή ή το έργο του ή και για τα δύο) η συνάντησή του με τον Θεόφραστο και με τον Αλέξανδρο;
11. Πότε επέστρεψε στην Αθήνα ο Αριστοτέλης, πόσο έμεινε και ποια δραστηριότητα επέδειξε;
12. Ποιες είναι οι ομοιότητες και οι διαφορές της πρώτης και της δεύτερης εγκατάστασης του Αριστοτέλη στην Αθήνα, ως προς τα αίτια εγκατάστασης στην πόλη και εγκατάλειψής της;
13. Ποια έργα του Αριστοτέλη ονομάζονται «εξωτερικά» και ποια «ακροαματικά»; Ποιας κατηγορίας έργα έφτασαν ως εμάς; Να γράψετε με λίγα λόγια πώς εξηγείται η περιπέτεια των έργων του.
14. Είναι καθολικά αποδεκτό ότι το έργο του Αριστοτέλη αποτέλεσε την απαρχή για μια αναλυτική και μεθοδική μελέτη όλων των τομέων του ανθρώπινου επιστητού. Οι πληροφορίες της εισαγωγής του βιβλίου σας επιβεβαιώνουν αυτή την άποψη;

B. Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Α. Σε ποιον αιώνα και ποια εποχή έζησε ο Αριστοτέλης;

α) τον 4ο αιώνα	1) την εποχή του Περικλή
β) τον 3ο αιώνα	2) την εποχή των περσικών πολέμων
γ) τον 5ο αιώνα	3) την μετά τον Πελοποννησιακό πόλεμο εποχή
δ) τον 2ο αιώνα	4) την εποχή της επέκτασης των Μακεδόνων

Β. Αφού σημειώσετε τον αιώνα που έζησε και την πρόταση που αποδίδει πληρέστερα το χαρακτηρισμό της εποχής του, να δώσετε με λίγα λόγια τα βασικά χαρακτηριστικά της εποχής, όπως τα γνωρίζετε από το μάθημα της Ιστορίας.
2. Α. Να συμπληρώσετε το κενό σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις επιλέγοντας το σωστό όρο από αυτούς που σας δίνονται σε παρένθεση:

α) ο Αριστοτέλης καταγόταν από .....
(την Όλυνθο, τα Στάγειρα, τη Μεθώνη, την Κορώνη, την Πέλλα)
β) Ο πατέρας του Νικόμαχος ήταν .....
(γιατρός, φιλόσοφος, στρατηγός)

- B. Από τις πληροφορίες που έχουμε για τον Αριστοτέλη φαίνεται ότι είχε κάποια σημασία για την εξέλιξη και τη ζωή του φιλοσόφου η καταγωγή του και το επάγγελμα του πατέρα του και ποιά;
3. Ο Αριστοτέλης εγκατέλειψε την Αθήνα μετά το θάνατο του Αλεξάνδρου, γιατί κατηγορήθηκε ότι

	Σ	Λ
έγραψε παιάνα για κοινό θνητό	☐	☐
ακολουθούσε τη διδασκαλία του Σωκράτη	☐	☐
ήταν δάσκαλος του Αλεξάνδρου	☐	☐
δεν ήταν Αθηναίος	☐	☐
ήταν άθεος	☐	☐
ήταν μαθητής του Πλάτωνα	☐	☐
είχε σχέσεις με το βασιλικό οίκο της Μακεδονίας	☐	☐

- A. Να σημειώσετε με Σ τις προτάσεις το περιεχόμενο των οποίων επιβεβαιώνεται σε σχέση με την κατηγορία από τις πληροφορίες του βιβλίου σας και με Λ εκείνες που το περιεχόμενό τους δεν επιβεβαιώνεται (ακόμα και αν είναι αληθοφανείς).
- B. Με βάση τις προτάσεις που σας δίνονται (είτε τις χαρακτηρίσατε με Σ είτε με Λ) να συνθέσετε ένα κείμενο στο οποίο θα διακρίνετε τις βαθύτερες, κατά τη γνώμη σας, αιτίες της κατηγορίας από τις φανερές αιτίες ή αφορμές.
4. A. Να συνδέσετε κάθε κύριο όνομα της στήλης A με την πρόταση της στήλης B που αναφέρεται σ' αυτό. Ένα στοιχείο της στήλης A περισσεύει.

A	B
Θεόφραστος	Έκανε την πρώτη έκδοση των έργων του Αριστοτέλη
Σύλλας	Αγόρασε τα βιβλία από τη Σκήψη
Ανδρόνικος	Άμεσος κληρονόμος του Αριστοτέλη
Νηλέας	Κληρονόμησε τα χειρόγραφα του Αριστοτέλη και τα μετέφερε στη Σκήψη
Εύδοξος	
Απελλικών	Έστειλε τα βιβλία στη Ρώμη.

Β. Να εξηγήσετε τη σημασία της προσφοράς του Ανδρόνικου.

Ἠθικὰ Νικομάχεια

Εισαγωγή

A. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

1. α) Πού οφείλουν το όνομά τους τα Ἠθικὰ Νικομάχεια του Αριστοτέλη;
β) Να δώσετε με λίγα λόγια το περιεχόμενο του έργου.
2. Ποια ερωτήματα απασχόλησαν τους στοχαστές της πνευματικής παράδοσης στην οποία εντάσσεται ο Αριστοτέλης με την πραγματεία του Ἠθικὰ Νικομάχεια; Να δώσετε τους νέους όρους, που χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά στις συζητήσεις και τις πνευματικές αναζητήσεις αυτής της εποχής, και να εξηγήσετε το περιεχόμενο καθενός ανάλογα με τον εισηγητή του.
3. Ο Περικλής στον Ἐπιτάφιο εκθειάζει την πολυμέρεια του Αθηναίου πολίτη ως εξής: *Ἔνι τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια, καὶ ἑτέροις ἕτερα πρὸς ἔργα τετραμμένοις τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γνῶναι*. Ποια διδασκαλία θεωρούσε απαραίτητη ο Πρωταγόρας για έναν τέτοιο τύπο πολίτη; Να σχολιάσετε τον όρο που χρησιμοποιούσε ο σοφιστής.
4. Ο σοφιστής Πρωταγόρας αναφέρει στον ομώνυμο διάλογο του Πλάτωνα ότι μπορεί να διδάξει σε έναν μαθητή την *εὐβουλίαν περὶ τῶν οἰκείων, ὅπως ἂν ἄριστα τὴν αὐτοῦ οἰκίαν διοικοῖ, καὶ περὶ τῶν τῆς πόλεως, ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἂν εἴη καὶ πράττειν καὶ λέγειν*¹ (318 e). Τι νομίζετε ότι θα απαντούσε στον σοφιστή ένας σωκρατικός φιλόσοφος;
5. Παίρνοντας ως βάση την ετυμολογική προέλευση του όρου *εὐδαιμονία* να δείξετε αν το αρχικό σημασιολογικό του περιεχόμενο σχετίζεται περισσότερο με την *εὐβουλία* ή την *εὐτυχία* όπως την ορίζει στο επόμενο χωρίο ο ίδιος ο Αριστοτέλης: *εὐτυχία δέ ἐστίν ὧν ἡ τύχη ἀγαθῶν αἰτία* (Ρητορική, 1361 b 41).

---

¹ «Η διδασκαλία μου σε κάνει μναλωμένο για τις υποθέσεις του σπιτιού σου - πώς να κυβερνάς με τον καλύτερο τρόπο το νοικοκυριό σου - και για τις υποθέσεις της πολιτείας - πώς να γίνεις ασυναγώνιστος πολιτικός και στα έργα και στους λόγους». (Μετάφραση: Η. Σπυρόπουλος).

6. Να σχολιάσετε τον ορισμό της *εὐδαιμονίας* από τον Αριστοτέλη και να δείξετε αν οι θέσεις του Σταγειρίτη πλησιάζουν τις θέσεις των προσωκρατικών φιλοσόφων Ηράκλειτου και Δημόκριτου.
7. Ο Αριστοτέλης αναφέρει σ' ένα χωρίο των *Ἠθικῶν Νικομαχείων* ότι η πραγματεία του δεν έχει καθαρά θεωρητικό χαρακτήρα: *ἐπεὶ οὖν ἡ παροῦσα πραγματεία οὐ θεωρίας ἔνεκά ἐστιν ὥσπερ αἱ ἄλλαι (οὐ γὰρ ἴνα εἰδῶμεν τί ἐστιν ἡ ἀρετὴ σκεπτόμεθα, ἀλλ' ἵν' ἀγαθοὶ γενώμεθα ...), ἀναγκαῖον ἐπισκέψασθαι τὰ περὶ τὰς πράξεις, πῶς πρακτέον αὐτάς.* (1103 b 31-36)².
Να δείξετε ότι οι θέσεις αυτές συμφωνούν με το περιεχόμενο που έδινε ο φιλόσοφος στον όρο *εὐδαιμονία*.
8. Να γράψετε αναλυτικά τη συλλογιστική διαδικασία που ακολούθησε ο Αριστοτέλης για να καταλήξει στη διάκριση των αρετών σε διανοητικές και ηθικές.
9. Να δώσετε την τριμερή διαίρεση της ψυχής, στην οποία κατέληξε ο Αριστοτέλης στο Α' βιβλίο των *Ἠθικῶν Νικομαχείων*, και να δείξετε τη σχέση της με τη διάκριση των ανθρώπινων αρετών σε ηθικές και διανοητικές.
10. Ποια θέματα απασχολούν τον Αριστοτέλη στο Α' και το Β' βιβλίο των *Ἠθικῶν Νικομαχείων*;

---

² «Επειδή αυτή η μελέτη δεν γίνεται για θεωρητικούς λόγους, όπως οι άλλες (γιατί δεν ερευνούμε για να μάθουμε τι είναι η αρετή, αλλά, για να γίνουμε ενάρετοι ...), είναι ανάγκη να σκεφτούμε με ποιο τρόπο πρέπει να εκτελούνται οι πράξεις». (Μετάφραση: Β. Μοσκόβης).

B. Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Α. Να τοποθετήσετε δίπλα σε κάθε στοχαστή της στήλης Β το γράμμα του όρου της στήλης Α που τον αντιπροσωπεύει. (Δύο στοιχεία της στήλης Α περισσεύουν).

A

B

α) εὐεξία

1) σοφιστής Πρωταγόρας

β) εὐδαιμονία

2) Δημόκριτος

γ) εὐβουλία

3) Αριστοτέλης

δ) εὐτυχία

- B. Να ερμηνεύσετε τον όρο που αντιπροσωπεύει τον Δημόκριτο.

2. Α. Να συμπληρώσετε τα κενά στην παρακάτω πρόταση, ώστε να ολοκληρωθεί ο αριστοτελικός ορισμός της εὐδαιμονίας, όπως αυτός δίνεται στο τέλος του Α΄ βιβλίου των *Ἠθικῶν Νικομαχείων*: «ἡ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς — τις κατ' — τελείαν».

- B. Να αποδώσετε με δικά σας λόγια τον ορισμό, τονίζοντας ποια προϋπόθεση θεωρεί ο Αριστοτέλης αναγκαία για την εξασφάλιση της εὐδαιμονίας.

3. Α. Να συμπληρώσετε τα κενά με τους αριστοτελικούς όρους που λείπουν: Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει στο Α΄ βιβλίο των *Ἠθικῶν Νικομαχείων* ότι η ψυχή του ανθρώπου αποτελείται κατ' αρχήν από δύο μέρη, από το — — (δύο λέξεις) και από το — —.

- B. Να εξηγήσετε με απλά λόγια αυτή τη διμερή «διαίρεση» της ψυχής.